



# ХЕРЦЕГНОВСКЕ *Херцеговске задужбине* ЗАДУЖБИНЕ







ОПШТИНА  
ХЕРЦЕГ НОВИ  
СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА КУЛТУРУ И ОБРАЗОВАЊЕ

# ХЕРЦЕГНОВСКЕ *Херцеговске задужбине* ЗАДУЖБИНЕ



# *Поштовани,*

Традиција задужбинарства у Херцег Новом датира у 18. вијек од када Херцег Нови бива препознат као град задужбина.

Родољуби и људи истакнутих моралних особина, напорним и прегалачким радом стечено богатство, тестаментом израженом вољом, остављају родном крају на ползу и бољитак рода.

Задужбина или задушбина („за душу“), како се некад писало и говорило, се односи на зграду или установу изграђену добровољним прилогом једне или више утицајних особа, чију намјену одређује сам задужбинар. Задужбине су најчешће осниване за заштиту угрожених особа или за развој културе и просвјете.

Публикацијом који се налази пред Вама, жељели смо да се присјетимо и отргнемо од заборава имена новских задужбинара али и да укажемо младим нараштајима на појам, традицију и значај задужбинарства. Цјенећи неопходност систематичнијег приступа праћању рада и стања у овој области, Секретаријат за културу и образовање је 2018. године направио регистар новских задужбина.

Захваљујем се господину Небојши Рашу који је помогао да се подаци за ову публикацију издвоје и обједине.

Подсјећам Вас на Андрићеву сентенцу: „Сви умиру једном, а велики људи два пута: први пут када их нестане са земље, а други када пропадну њихове задужбине!“ уз вјеру и наду да новске задужбине чекају свијетлији дани и одговорнији приступ заједнице у цјелини.

Срдечно,

Ана Замбелић Пиштало

Секретарка Секретаријата за културу и образовање





# Херцеговске задужбине

**П**ретпоставља се, да је прву задужбину на подручју херцеговске општине установио Симо Милутинов Магазиновић, први предсједник Топалске комунитади и један је од главних ктитора цркве Вазнесења Господњег на Топлој.

Тестаментом сачињеним 1743. године, сав приход од имовине на Предивану, гдје је посједовао кућу, коњушницу, кужину, пивницу, двије авлије, вијате, брашнени млин, баштину, воћњаке и винограде, намијенио је не само за откуп хришћана који су допали турског ропства, већ и за помоћ физички онеспособљеним и сиромашним.

## Никола Мусић



**Н**икола Мусић Пођанин, бродовласник и трговац, тестаментом сачињеним 16. јула 1834. године, сопствену кућу која се налази у предворју Старог града, оставио је манастиру Савина. Како је објекат садржао два дућана, жеља задужбинара је била да један дио прихода одлази манастиру, а други школовању свешетника.

Вриједи подсјетити, да је у овом задужбинском објекту до 1885. године, била смјештена Општина Херцег Нови.

## Српска Поморска закладна школа у Србини

**Н**ајзначајнија и најпознатија задужбина у Херцег Новом је „Српска поморска закладна школа“ у насељу Србина.

Настала је обједињавањем оставштина Јована Бошковића са Топле, који је 1825.године оставио посјед, Ђура Ђуровића са Жлијеба, који је 1838.године



оставио двије куће у Трсту и Јевросиме Владиславић Лакетић, која је 1847. године оставила кућу у већ поменутом насељу.

Жеља ова три племенита Новљанина, била је да се у Херцег Новом изгради школа језика и поморства.

Васпитно образовна установа је свечано отворена 31. јануара 1858. године, а за првог управитеља и професора морепловства постављен је чувени поморски капетан Мато Мрша.

Предавачи су били, ништа мање познати: Симо Матавуљ, Томо Крстов Поповић, Ристо Ковачић, Косто Кулишић, Милан Јовановић...а школу су похађали ученици православне и римокаатоличке вјероисповијести.



*Нина и Славе Стјановић*

Установа је у почетку имала само поморски одсјек, док је одсјек језика започео са радом 1867.године. Нажалост, поморски одсјек је угашен 1837.године.

Између два свјетска рата, школа је претворена у Државну четвороразредну нижу средњу школу. Општина Херцег Нови је 1932. године, средствима од продаје кућа у Трсту, проширила и надоградила задужбински објекат. По окончању Другог свјетског рата, до земљотреса 1979.године, у објекту се налазила Основна школа „Милан Вуковић“.

Важно је додати, да је Славенка Становић, 1973. године оставила здужбинском објекту на Србини кућу са земљиштем у овом насељу, док је њена кћерка Милена са супругом Јованом Вукићем, определијелила 400 стручних књига.

## Петар Терзић

**П**етар Терзић рођен је на Мокринама 1792. године. Тестаментом написаним на шпанском језику у Буенос Аиресу 20. јула 1840. године, у којем се декларише као британски поданик, не заборавља родни крај. Посљедњом вољом налаже, да се добит од 1.200 фјорина, дјели на три дијела.

Један дио опредјељује цркви, други свештенику за служење помена и трећи дио сиромашном Мокрињанима.

## Сербско народно православно училиште у Подима

**Р**одољубиви чланови пођанске српске православне општине, су у циљу издржавања српске народне школе у селу Поди крај Херцег Новог, основали фондацију. Племениту идеју, зачео је Јован Николин Русовић. У својој посљедњој вољи под тачком 3, написаној 5. фебруара 1862. године, оставио је два дијела куће и земље у Србини и једну дионицу друштва за осигурање (азионе асицуразионе називале ди Доброта) из Доброте, намијенио је васпитању сиромашне дјеце. Његов су примјер, добровољним прилозима слиједили многи пођански поморски капетани и родољуби. Статут школе састављен је и усвојен 1864. Од средстава фондације, омогућен је рад школе на Подима, а 1898. године, бива подигнут и нови школски објекат. У тој згради се и данас налази основна школа на Подима.



# ЗАПИСНИК

Имена  
Господе Учительныя  
Народно-Судебныя - Православныя



За вѣку Младше Православныя Воспитаны  
Поханьскы  
у Подима  
1863.



## Никола Гојковић

**Н**икола Гојковић, рођен је на Мокринама, а још као млад човјек, покушао је наћи бољи живот у далеком Порторику, бавећи се трговином. У Херцег Нови се вратио 1857.године, у који је несебично улагао, баш као и у родне Мокрине. Помогао је и бројне појединце. У тестаменту написаног 4. августа 1867. године, 1.000 фјорина је намијенио подизању народне школе на Мокринама. С обзиром да је знао, да поменута средства нису довољна да би се школа изградила, одредио је да се овај новац определијели Мокрињанима, да га они улагањима, умноже.

Из докумената, која су доступна у Архиви града, јасно се уочава да је фондација носила назив „Заклада школе мокринске Завјештај Николе Гојковића“. Гојковић је оставио школи и 600 књига. Нови школски објект, Мокрине су добиле 1893.године. Након Другог свјетског рата, школа је проширена. Данас се налази у лошем стању.

## Никола и Елена Станић

**Н**икола Станић, предсједник Општине Херцег Нови, је тестаментом написаним 2. новембра 1871. године, у корист фонда за градњу цркве у свом граду, оставио кућу на Белвисти.

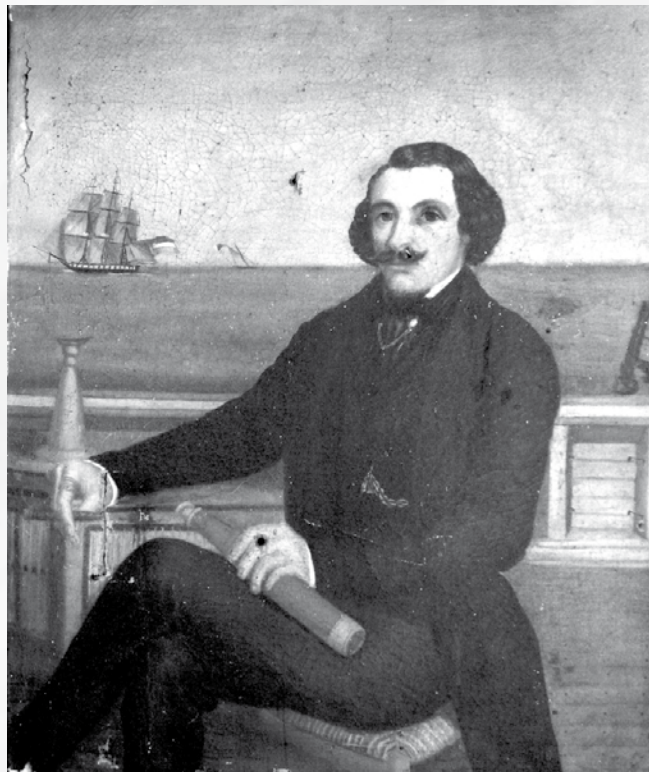
Одбор за градњу цркве Св. Архангела Михаила, изнајмљивао је кућу и од киније помагао градњу цркве, која је освештана 1911. Кућа се данас налази у власништву цркве и доноси приход.

Николина супруга Елена рођена Павковић, тестаментом написаним 4. маја 1881. године, је кућу у којој је живјела, оставила сиромашним суграђанима забиљеживши : „ Lascio questa mia casa di abitazione ai poveri di Castelnuovo“ али са обавезом да се не може отуђити или користити у друге сврхе.

## Штедња Лесова

*Александар Лесо Павковић*

Александар Лесо Павковић, поморски капетан, бродовласник и предсједник Општине Херцег Нови, тестаментом из 1872.године, оставио је кућу у Трсту и четири бутиге у Херцег Новом, намијењене оснивању фонда за школовање и стипендирање по једног ђака из пођанске парохије, како би могао да изучи гимназију, факултет или докторске студије. Од средстава фондације, сваке се године издвајало 50 фјорина, као мираз за по једну сиромашну дјевојку из пођанске парохије. Тестаментом је строго наложио да се имовина мора одржавати и не смије продавати. По Лесовој жељи, фондација се звала „Штедња Лесова,“ а њоме су управљали тутори цркве Св. Сергија и Вакха на Подима. Од прихода „Штедње Лесове“, школовани су многи Пођани, а одбор је редовно до 1941. помагао сиромашне дјевојке са Пода.





## Тереза Вулић

Тереза Вулић, удовица Гиоргиа Пецарица, посљедњом вољом, коју је изрекла 3. априла 1873. године, сву имовну, укључујући и двије куће, оставила је сиромашним становницима Херцег Новог, православне и римокатоличке вјероисповијести. У згради задужбине Терезе Вулић налази се Градска библиотека и читаоница Херцег Нови.

## Глигор Радовић

Глигор Радовић, из села Камено крај Херцег Новог, је као млад човјек, идући „трбухом за крухом“, одселио у Аргентину. Тестамент је написао у Буенос Ајресу 18. јула 1874. године, у 75. години. Општини Херцег Нови, парохији Камено, завјештао је 4.000 пезоса за школску фондацију. Такође, средства од камата на главницу, је намијенио куповини одјеће, обуће и књига за сиромашне ђаке. Школа на Каменом подигнута је 1884. године. Данас се налази у лошем стању, но спомен плоча на њој одолијева натписом :

*Глигор Рагов*

*Радовић*

*Своме селу из њуђине*

*подигну ову задужбину*

*1880.*



## Саво Шеровић

Саверије (Саво) Иванович Шеровић, умро је у Одеси 10. децембра 1891. године. Посљедњом вољом, израженом 28. априла 1890. године, скоро читаву уштеђевину је оставио бијељској школи и цркви. Осим тога, Шеровић је направио фонд за градњу нове школе, који је износио 50.000 рубаља у злату. Новац је послао школским властима, а ове покрајинском школском вијећу у Задру, али нажалост, ту се новцу губи сваки траг. Максим Злоковић је за Сава записао да је био „највиши просвјетни добротвор Бијеле“.

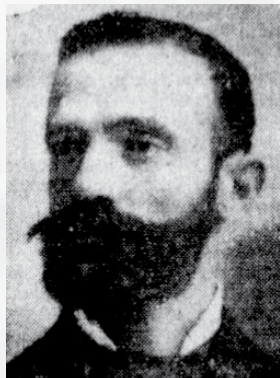
## Глиго Петровић

Глиго Петровић, у тестаменту написаном 1894.године, оставио је кућу на обали и више парцела, са жељом да се од прихода које ова имовине буде остваривала, поправљају путеви и одводни канали. Половину поменутих прихода, намијенио је селу Поди, а остатак новца осталим селима. Приход од бутиге, намијенио је одржавању његовог гроба, али и куповини жита сиромашним Пођанима.

## Задужбина Николе и Анастасије Укропина

Никола Укропина, написао је тестамент у Трсту 4. марта 1902. године. Чланом 4 одредио је задужбину у корист сиромашних мјештана Кумбора, која је требало да носи име „Задужбина Николе и Анастасије Укропина“:

Остављам Општини Херцеговској у Боки Которској круна 40.000 /четрдесет хиљада/ у аустријској валути, да буду прописано уложене и да камате од истих буду непрекидно сваке године раздијељене на дан Св. Покрова сиротињи Кумбора, мога родног мјеста”.



*Јован Павковић*

## Фонд Луке и Јована Павковића

Јован Павковић, рођен у Мељинама 1859.годне, је живот провео у САД, бавећи се рударством, некретнинама и другим пословима. У тестаменту написаном 1904. године, оставио је средства за фондацију, која је помагала сиромашни народ, поготово у неродним годинама.

## Задужбина „Александар Дуковић“

Александар Дуковић са Топле, био је познати трговац. Његова кћерка Елиза удала се за Велимира Ломбардића из Херцег Новог. Тестаментом из 1909.године, Елиза Ломбардић је оставила 1.000 м<sup>2</sup> пословног и стамбеног простора у Трсту, двије куће у Херцег Новом, кућу Ломбардића, кућу Дуковића и 25.622 м<sup>2</sup> земљишта у Херцег Новом, на начин да се од прихода те имовине „имају се школовати млади



*Александар Дуковић*



Срби оба пола православне, а не римокатоличке вјероисповјести, у науци, у књижевности, умјетностима као музици, пјевању, а првенствено у овим двјема последњима“. Њена жеља је била, да задужбина носи име њеног оца Александра Дуковића. Елиза Ломбардић умрла је у Херцег Новом 12. маја 1921. године. Због неизмирених дугова од прихода задужбине између два свјетска рата, није се школовао ниједан студент, али је имовина остала сачувана. Захваљујући сачуваној имовини у Трсту, прва стипендија додијељена је 1964. године. Некретнине у Трсту налазе се у улицама Виа Мадона дел маре 3 и Виа Цавана 12. Од имовине у Херцег Новом, остала



*Елиза Ломбардић*



је сачувана само кућа Ломбардића, која се обнавља од прихода имовине у Трсту. На Топлој је 2. октобра 2001. године постављена спомен плоча добротвору Александру Дуковићу. Општина Херцег Нови је 2019. улицу у којој се задужбина налази назвала по Елизи Дуковић Ломбардић.

*Посмртни остаци Вељка Ломбардића  
и његове супруге Елиза Ломбардић*



# Задужбина Мила Злоковића и његове жене Ане, рођ. Михановић



*Дом пензионисаних официра у Бијелој, данас Основна школа „Орјенски батаљон“*

Миливој Злоковић, рођен је 1865. у Бијелој. У Јужној Америци гдје је живио и радио, се оженио Аном Михановић из Дола код Стона. Заједно су помагали наше исељенике. Миливој је умро 1919.године, а његова супруга Ана Злоковић је већ 1922.године, основала фондацију под именом „Задужбина Мила Злоковића и његове жене Ане, рођ. Михановић“. Фондацији је даровала палату Буровић - Змајевић у Бијелој и 5.993 м2 земље. Навела је : „Чисти приходи задужбине, у колико не би били потребити за постигнуће најближег задужбинског циља, те за уздржавање задужбинских објеката и инвестиција, употребљаваће се у корист пољепшања села Бијела“.

Између два свјетска рата, у палату је закупило Удружење пензионисаних официра и војних чиновника. Након рата, у палати је радила основна школа и то све до земљотреса 1979.године. На том мјесту, данас се налази Основна школа „Орјенски батаљон“.

## Никола Злоковић

Никола Злоковић, учитељ, је на смрти 1925.годину, усмено изрекао посљедњу вољу, казавши: „Моју кућу у Ђеновићу у којој је смјештена школа, остављам истој школи, скупа са школским вртovima.“

## Јефто Радовић

Јефто Радовић са Крушевица, био је трговац и посједник у Херцег Новом. Тестаментом 1926.године, оставио је кућу у Херцег Новом и полог од 500 наполеона у злату. Сврха задужбине била је да се од њених „чистих прихода“, школују дјеца из херцеговачких Крушевица, и то на средњим и високим школама.





## Задужбина Тома Крстова Поповића Колу српских сестара

**Т**омо Крстов Поповић, био је херцеговски књижевник историчар и управитељ Српске поморске закладне школе на Србини. Тестаментом из 1931. године, оставио је кућу у Херцег Новом, Колу српских сестара. До рата, у кући је радила Женска занатска школа Кола српских сестара.

## Ђачки фонд Ивана Паландачића

**И**ван Паландачић са Луштице емигрирао је у САД 1888. године. Банској управи на Цетињу је 1933. године, послао закладно писмо, којим је за вјештао 300.000 америчких долара за оснивање „Ђачког фонда Ивана Паландачића из Луштице – Бока Которска“. Новац је намијенио за школовање ученика на средњим, стручним, грађанским и вишим државним или приватним, од државе признатим школама. Ова сума, еквивалентна је суми од 3,94 милиона долара данас. Умро је 1957. у Чикагу.







## Задужбина Леса Антуновића

**Л**есо Антуновић са Сушћепана, на самрти 1939.године, оставио је половину куће у Херцег Новом селу Сушћепан, да се од прихода исте школују сиромашна дјеца.

## Фонд браће Тома и Мића синова Крста Поповића и Мићове супруге Анђе

**М**ићо Поповић, оставио је 1940. године велика новчана средства у корист поменутг фонда . Од годишње камате, одбор је требало да набави књиге, уџбенике и остали школски материјал за ученике основне школе на Топлој, без обзира на вјеру и националност, а на Ђурђевдан, крсну славу Поповића, одијело и обућу за најсиромашније ђаке на Топлој.

## Задужбина Мирка и Олге Комненовић – Завичајни музеј



*Мирко Комненовић*



*Олиа Комненовић*

**М**ирко Комненовић (1870 – 1941), начелник Херцег Новог, најзначајнија је личност у историји града. Учинио је много за привредни, културни и спортски развој општине. Најзаслужнији је што је Херцег Нови постао једна од најпожељнијих туристичких дестинација на Јадрану. Посљедњу вољу, Мирко Комненовић написао је у Херцег Новом 26. фебруара 1940. године.

Кућу са ботаничком баштом, оставио је граду са жељом да у њој буде Градски музеј, а да се од прихода Музеја, опредјељује новац херцеговској сирочади, без разлике вјере. Влада Народне Републике Црне Горе донијела је 30. новембра 1949. године уредбу о оснивању Народног Музеја Херцег Новог. Музеј је свечано отворен 1953. године у кући Мирка и Олге Комненовић. На манифестацији Дани европске баштине одржаној 27. септембра 2019. у Градском музеју Мирко Комненовић, први пут је дошло до реализације последње воље Мирка Комненовића да „управа даје припомоћи херцеговској сирочади без разлике вјере“ и додјељена је помоћ двијема социјално најугроженијим породицама из Херцег Новог.

## Глиго Поробић

Глиго Поробић из Мојдежа, још прије рата помагао свој крај. Био је кум застави Српског пјевачког друштва Св. Сава из Херцег Новог, као и застави мојдешке соколске чете. Након рата, послао је средства за градњу школе и пута у Мојдежу.

## Стане Павичић

Стане Павичић, мајка народног хероја Даша Павичића, чије име носи једна од херцеговских основних школа, сопствену кућу је оставила Удружењу босанско-херцеговачких писаца.



## Нико Становић

**Н**ико Становић, је тестаментом сачињеним 15. маја 1955. године, оставио је Гимназији „Иван Горан Ковачић“ велику имовину. Умро је 1970. године.

## Ана Бенковић

**А**на Бенковић, мајка Јосипа Бепа Бенковића, сликара и антифашисте, који је 1943. године, стријељан на Бањици, тестаментом је сву покретну и непокретну имовину оставила Општинском удружењу Савеза бораца НОР-а у Херцег Новом.

## Никола Нино Укропина

**Н**икола Нино Укрооставио је своју породичну кућу дјеци за срећно одрастање. Објекат припада Јавној предшколској установи “Наша радост”. У објекту је такође радио и Дневни центар за дјецу са сметњама и потешкоћама у развоју, а данас у њему поново обитавају малишани поменутог вртића.

## Дом старог капетана

**М**ирослав Штумбергер, Словенац из Цеља, био је морнарички официр. Населио се у Баошићима 1922. године, гдје је купио рушевину једне од најстаријих кућа, коју је потом уредио. Од свог доласка у Боку, сакупљао је старине, откупљујући их од мјештана. Временом је сакупио изузетно богату збирку старина. Бавио се и макетарством, тако да су његове макете бродова обогатиле ову збирку. Своју кућу – музеј назвао је „Дом старог капетана“. За све посјетиоце отворио ју је 1955. године.



*Мирослав Штумбергер*

## Задужбина Ника Џањевића из Игала

**Н**икола Јовов Џањевић из Игала, тестаментом сачињеним 15. маја 1979. године, а потом и допуњеним 14. новембра 1982. године, није заборавио сиромашне ђаке.

Како је написао: „Руковођен љубављу према родном крају и жељи да помогнем сиромашним ученицима који немају средстава за школовање“. Сву имовину, оставио је гимназији „Иван Горан Ковачић“, коју је именовао јединим својим насљедником.

Обавезао је насљедника, да оснује задужбину под именом „Задужбина Ника Џањевића из Игала“.









ОПШТИНА  
**ХЕРЦЕГ НОВИ**  
СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА КУЛТУРУ И ОБРАЗОВАЊЕ